

bevolking bracht de verdediging te zware lasten met zich mee ⁷⁹). Vandaar het merkwaardige verzoek aan Philips de Schone om de stad te mogen verkleinen door de Oostvest terug te trekken op het tracé Goudsesingel, een verzoek dat op 12 november 1505 officieel werd ingewilligd ⁸⁰). Een deel van de werkzaamheden (toren- en poortbouw) was evenwel in de jaren na 1501 reeds ten uitvoer gebracht ⁸¹).

Van stenen versterkingen was geen sprake voor de tweede helft van de vijftiende eeuw; doorlopende muren en torens zouden toen alleen nog langs de Westvest gebouwd zijn. De Oostvest van 1426 (tracé Boschlaan-Warande) en de oude Zuidvest (tracé Steiger-Groenendaal) zouden nooit muren gehad hebben ⁸²); die zouden pas in het midden van de zestiende eeuw langs de nieuwe tracé's gebouwd zijn, toen de houten staketsels niet meer voldeden ⁸³).

Gedurende het grootste deel van de zestiende eeuw is Rotterdam, de vrij grote grondoppervlakte ten spijt, nog een kleine landstad gebleven. Mr. R. Bijlsma geeft aan de hand van de plattegronden van Jacob van Deventer (ca. 1560) en van Jan Potter (1567) ⁸⁴) een duidelijk beeld van de situatie: 'Binnendijks lag de landstad, buitendijks de waterstad, aan den dijk (Hoogstraat) gingen beide in elkaar over. In en bij het centrum Hoogstraat-St. Laurenskerk-Raadhuis werden de oude nijverheidsondernemingen der landstad, de bierbrouwerijen, aangetroffen; langs Hoogstraat en Steiger de winkels en meer naar de uiteinden der Hoogstraat de nettentaanderijen en teerstoverijen. De hoofdstraat der landstad: de Nieuwpoort (Oppert) was de buurt eener bloeiende draperie. Aan Botersloot en Wagenstraten waren talrijke boerderijen gelegen, als typische overblijfselen van het middeleeuwsche landstadje. Een groot terrein der binnenstad werd verder ingenomen door de lakenramen, kloostertuinen en schuttersdoelen, door lijnbanen, boomgaarden en weilanden.

Het jongere, naar de rivier zich uitstreckende stadsgedeelte: het West- en Oostnieuwland, ter weerszijden van de Haven gelegen, vormde de waterstad met hare scheepswerven, houttuinen en haringplaatsen, en diende tot woonwijk aan de haringkoopers, haringkuiipers, zeilmakers, scheepstimmerlieden, blokmakers, stuurlieden ter haringvisscherij, schippers, visschers, varensgezellen enz.' ⁸⁵).

Grote groene plekken binnen de stadsmuren op de kaart van